

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
18/00413-4

Vår dato
25.02.2019

FOs innspill på spørsmål fra familievernutvalget

Svarene i dette notatet er utarbeidet i tett samarbeid med medlemmer i FOs faggruppe for familievernet. Medlemmene i faggruppa er både fra offentlige og kirkelige familievernkontor, og de har i arbeidet med dette også innhentet informasjon og fått tilbakemeldinger fra kollegaer og ledere. Vi har forsøkt å holde svarene relativt korte, men om det er behov for utdyping gjør vi gjerne det.

1. Hva mener dere er det viktigste at utvalget drøfter og gir anbefalinger om i sin utredning?

Familievernet må fortsette som en spesialtjeneste

FO mener familievernet må fortsette å være en bred forebyggende lavterskeltjeneste for hele befolkningen. Det at familievernet er et gratis lavterskeltilbud, hvor man selv kan ta kontakt ved behov, gjør familievernet til et svært viktig velferdstilbud. Familievernet har en sentral rolle i forebygging av større relasjonelle problemer i familien eller hos par.

Ikke bare familieterapi, men også parterapi er viktig for å forebygge familieproblemer. Å forebygge brudd mellom foreldre gjennom å tilby parterapi er også viktig for barna. Det å ha et godt fungerende samspill mellom de voksne i familien er svært viktig både for voksne og barn. Når samspillet er dårlig, innvirker dette på alles fungering og psykiske helse, også barnas. Dette gjelder også i nyfamilier. Det er viktig å forebygge nye brudd og nye tapsopplevelser fordi barn som oftest knytter seg til de nære voksne, også i nyfamilien. FO er derfor bekymret for at parterapi i liten grad er synlig i styringsdokumentene. Det er avgjørende at parterapi fortsatt er en kjerneoppgave for familievernet, og at dette gjenspeiles i føringene til tjenesten, og som faglig satsningsområde. Ved å komme inn tidlig vil man sannsynligvis kunne løse flere saker før det blir mekling eller før de blir så alvorlige at andre deler av hjelpeapparatet er rette hjelpeinstans. FO mener også man må være forsiktig med å utvide familievernet til en tjeneste som i økende grad får ansvar for spesialiserte oppgaver for utvalgte deler av befolkningen uten at man samtidig og i mye større grad enn i dag sikrer ressurser og kompetanseutvikling når det gjelder kjerneoppgavene familie- og parterapi.

Familievernet må være tilgjengelig

FO vil understreke at kort ventetid for å få komme til samtale hos familievernet er svært sentralt for at man søker og tar i bruk hjelp fra familievernet. Vi mener imidlertid at det er minst like viktig at det er kort reisevei til et tilbud fra familievernet. Dette er særlig viktig for at sårbare grupper skal bruke familievernet, og det er viktig for at barn og ungdom skal kunne delta. Reisetiden må derfor ikke overstige en time hver vei. Det betyr at det er helt nødvendig med en fortsatt satsning på underkontorer og utekontorvirksomhet. Våre medlemmers erfaring er at jo nærmere man bor et tilbud fra familievernet, jo mer brukes det. For eksempel

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

viser deres erfaringer at når nye utekontor opprettes får man også nye og flere brukere. Forholdsvis kort reisevei er også viktig for å kunne jobbe mer langsiktig og med prosesser i familien eller mellom par, og på den måte yte bedre hjelp.

Styrk arbeidet for et familievern som legger til rette for barns medvirkning

FO er opptatt av hvordan barnas situasjon kan ivaretas bedre under mekling, og at barna i enda større grad enn i dag må få mulighet til å bli snakket med i forbindelse med meklinger, både i bruddmekling og i andre meklinger. Høring av barn bør ikke bare handle om ønsker når det gjelder foreldreansvar, bosted og samvær. Det må også handle om at barna får anledning til å formidle hvordan de har det, hva som er viktig for dem og hva foreldrene bør tenke på når situasjonen er som den er.

Barneombudet mener at barnelovens § 31 og andre lovbestemmelser som handler om barns uttalerett ikke er godt nok formulert for å sikre ivaretagelse av barns beste og barns rett til medvirkning. De ønsker at disse paragrafene endres slik at barns rett til informasjon og tilbakemelding på formelle avgjørelser blir tydelig. FO støtter dette og anbefaler at utvalget sørger for at relevant lovverk gjennomgås for å sikre at barns rett til medvirkning blir reell.

En sentral arbeidsoppgave for familievernet er mekling og da er kompetanse i å snakke med barn viktig. FO mener derfor at alle terapeuter i familievernet må ha slik kompetanse. Vi vil også at det må settes kompetansekrav til eksterne meklere hvor de som et minimum må ha kompetanse i å snakke med barn, i tillegg til grunnleggende barnefaglig kompetanse.

FO mener at det må være en plikt til å tilby barn en samtale hos mekler/ekstern mekler når foreldrene er til mekling, med mindre det er åpenbart at saken vil gå videre til domstolen. Mekleren bør alltid informere barn de har hatt inne til samtale om at barnet kan kontakte mekleren igjen ved behov. FO anbefaler at det blir en obligatorisk ordning å tilby evalueringssamtaler der barna får komme til samtale når det har gått noe tid etter brudd, og etter at de har gjort seg erfaring med å bo i to hjem. Vi er usikre på om dette burde være obligatorisk å møte, og ser at det vil være en stor inngripen i familiers liv, men mener at dette er noe utvalget bør se på.

I dag er det obligatorisk for foreldre å møte til en meklingstime. FO stiller spørsmål ved om det er godt nok, også med tanke på belastningen barna får dersom foreldrene velger å avslutte meklingen etter en time og ta konflikten videre i rettssystemet. Tidligere lov ga åpning for å bruke inntil tre timer med obligatorisk mekling. Denne muligheten til å pålegge tre meklingstimer når terapeuten mener det er behov var et bedre utgangspunkt for å få til reell og god mekling. FO anbefaler derfor at regelverket endres og at det igjen gis mulighet til å pålegge tre meklingstimer.

Alle terapeuter i familievernet må ha familierapeutisk kompetanse

FO mener at alle terapeuter ved et familievernkontor skal ha utdanning innenfor par- og familierapi, samt mekling. Dessuten er det viktig å sikre at alle terapeuter har kompetanse i samtaler med barn og voldsarbeid. I tillegg bør det også legges til rette for at det enkelte familievernkontor har mulighet til å utvikle en smalere spesialkompetanse som vil være et godt supplement til regionens fagtilbud.

Dagens modell for familievernet fungerer godt og må beholdes

FO er opptatt av at familievernet skal gi et enhetlig tilbud til brukerne av familievernet. Vi mener at familievernet først og fremst skal være et offentlig tilbud, men vi mener dagens ordning med kirkelig familievernkontor som et supplement til det offentlig fungerer svært godt. I dag oppleves det som ett familievern. Dette er svært avgjørende å beholde. Miljøene er i

utgangspunktet små og vi er derfor negativ til ytterligere fragmentering, og mener at nåværende ordning med to spor må opprettholdes¹.

2. Hvordan opplever deres medlemmer styring fra Bufetat opp imot rom for faglig skjønn?

FO får tilbakemelding om at medlemmer og tillitsvalgte opplever at Bufdir/Bufetat i stor grad er preget av en top-down styring når det gjelder familievernet. Man savner en forståelse for kontekstens betydning med henhold til å tilpasse familievernet til lokale forhold og på den måten sikre best mulig tjenester. Det er også en bekymring om det som oppleves som en tendens til standardiseringstenkning. Det er svært ønskelig og det savnes mer dialog med fagmiljøene på kontorene, og at det kan satses mer på kompetanseutvikling der.

Bufdir/Bufetat har de siste årene satset stort på spisskompetansemiljøer, og ikke alle oppleves som like relevante. Det stilles spørsmål ved hvordan disse spisskompetansemiljøene er nyttig for kompetanseutviklingen i familievernet. Dette særlig fordi man opplever implementeringen som mangelfull og at kunnskapen som implementeres til tider er utdatert.

Spisskompetansemiljøene oppleves i svært varierende grad som ressurser for den enkelte terapeut. Spisskompetansesatsningen koster, og det har ført til langt mindre midler til kompetanseutvikling for den enkelte terapeut og på den enkelte kontor. Det oppleves som lite rom til å prioritere kompetanseutvikling etter opplevde lokale behov. Tidligere var det tradisjon for eksternt veiledning på kontorene og det var et viktig tilskudd til kompetanseutvikling. Denne type veiledning skjer i liten grad i dag, og det mener vi er bekymringsfullt. Det var tidligere en felles årlig fagkonferanse som var et godt bidrag til fag- og kompetanseutvikling for alle terapeuter og ledere i familievernet. Det er ønskelig å begynne med dette igjen.

Telling

Bufdir/Bufetats styring har de siste årene vært svært fokusert på å nå stadig høyere måltall. Det er et fokus vi mener kan gå ut over kvalitet og hva som er til brukerens beste. Man skal ha 500 konsultasjoner per terapeutårsverk. Det er ikke uvanlig, og ofte faglig nødvendig, at konsultasjonene kan vare 1 ½ - 2 timer fordi det er komplekse problemstillinger som terapeutene jobber med. I følge Bufetat skal det telles for ny konsultasjon først ved passerte 2 timer. Dette fører til høyt arbeidspress for å oppfylle måltallene og vil ofte utgjøre en slitasje for ansatte og ledere.

Konsekvenser av sentralisering

Det har vært en styrt utvikling hvor det har vært fokus på sentralisering med store enheter hvor kontorer er slått sammen, eller man har flere underkontorer. Denne utviklingen bekymringsfull for eksempel fordi ledere har mange ansatte på flere ulike kontor som er svært geografisk spredt slik at leder er tilstede på underkontor en dag hver 14. dag. I tillegg har det vært nedskjæring av de kontorfaglige ressursene. Disse er en viktig lederstøtte samtidig som de blant annet også har en svært viktig funksjon gjennom å ta imot telefoner og avklare problemstillinger og behov hos dem som ringer, og sette opp avtaler og koordinere alle personene som skal ha avtaler, håndtere avbestillinger og sette opp nye avtaler. Dette er koordineringsarbeid som tar mye tid, og kontorfaglige ressurser er en viktig forutsetning for at terapeutene kan bruke tiden sin på terapeutisk arbeid.

Det er også behov for stedlig ledelse på det enkelte kontor og det bør derfor innføres avdelingsledelse i alle regioner. I region øst finnes det for eksempel både avdelingsledere og/eller teamledere, mens man i region vest ikke har fått lov til å innføre dette.

---

¹ Se for øvrig eget notat om hvordan styring og organisering av de ideelle familievernkontorene bør innrettes i lys av EØS-regelverket.

Vi mener man bør se på en modell hvor en terapeut også har en gitt prosent avdelings- eller teamlederansvar. For eksempel kan 40% stillingen være knyttet til avdelings-/teamledelse. I tillegg til lederoppgaver bør denne også ha hovedansvar for det overordnede utadrettede arbeidet lokalt. Med sentralisert ledelse er vår erfaring at det blir lite tid til lokalt samarbeid. Uten avdelingsledelse blir familievernet lite synlig for samarbeidspartnere i kommunene. Terapeutene har ikke tid til å jobbe systematisk og overordnet med utadrettet og forebyggende arbeid. I tillegg til avdelingsledelse er det også viktig å se på lovverk slik at forebygging og utadrettet virksomhet blir en lovpålagt *skal*-oppgave. Familievernets kompetanse er en ressurs i forebyggende arbeid i samarbeid med kommunene og andre. Det er et ønske fra våre medlemmer om å jobbe med dette, men det må da telles med i det arbeidet de gjør.

3. Er det en sammenheng mellom kvalitet på tjenesten og størrelsen på kontoret?

FO mener det er andre faktorer enn størrelse på kontoret som er viktigere for tjenestens kvalitet. Det er likevel viktig at kontorene ikke blir for små på grunn av sårbarhet når det gjelder fravær. Kvalitet på tjenesten handler først og fremst om ressurser, ledelse og tilgang til kompetanseutvikling. Størrelsen på kontoret betyr mindre enn for eksempel hvor kontoret ligger geografisk når det gjelder mulighet for kompetanseutvikling.

Kvalitet i tjenesten henger sammen med at man legger til rette for at de ansatte trives og har en arbeidshverdag som er givende, og som medvirker til at de blir værende i tjenesten. Erfaring og kompetanse bygges opp over tid, og familievernet har i dag svært mange terapeuter som har opparbeidet seg høy kompetanse blant annet gjennom lang erfaring i tjenesten. Brukerundersøkelser har vist stor tilfredshet med tjenesten generelt, og det har ikke vært forskjeller på små og store kontorer. Familievernet har vært kjennetegnet av stabile fagfolk som har fått faglig påfyll og som har hatt innvirkning på arbeidet sitt. Tidligere var det vanlig med blant annet veiledning på det enkelte kontor, men også sammen med andre kontorer, nasjonale fagsamlinger og relevante kurs. Det å sørge for at det er midler til kompetansebygging for alle ansatte er viktig for å sikre kvaliteten på tjenesten. Kompetanse og kvalitet handler også om å få innspill og tilbakemeldinger fra samarbeidende tjenester, dette er også viktig å prioritere i videreutviklingen av familievernet.

4. Har dere forslag til hvordan familievernertjenesten kan gjøres mer tilgjengelig og bedre tilpasset nye brukergrupper?

Geografisk nærhet og kort ventetid har mye å si for at familievernet tas i bruk. I tillegg er det viktig at familievernkontorlovens § 1, andre avsnitt endres til at familievernkontorene *skal* drive utadrettet virksomhet. Det må settes av tid til at både ledelse og den enkelte terapeut skal drive utadrettet og forebyggende virksomhet lokalt. For eksempel gjennom informasjonsvirksomhet rettet mot ulike instanser og miljøer, blant annet ulike minoritetsmiljøet lokalt. Barneombudets forslag om at familievernet bør profilere seg direkte mot barn som et sted barn kan kontakte, gjerne gjennom skolen, er noe utvalget bør se nærmere på. I tillegg mener vi at godt voksne og eldre også vil kunne gjøre seg god nytte av familievernets tilbud, og at man i større grad kunne profilere seg på en måte som også gjør familievernet relevant for andre aldersgrupper og livssituasjoner enn barnefamilier.

5. Hvordan opplever deres medlemmer samarbeidet mellom familievernertjenesten og andre aktører, for eksempel barnevernet?

Ut fra våre medlemmers erfaring kan det se ut til at samarbeidet med barnevernet og andre aktører er lettere å få til ved de mindre kontorene/distriktskontorene. De største kontorene har mange samarbeidspartnere og store systemer å forholde seg til, og det blir ofte mer komplisert å få til gode samarbeid. En annen faktor for godt samarbeid er geografisk nærhet

som gjør familievernnet lett tilgjengelig for ulike kommunal tjeneste som for eksempel helsestasjon og fastleger.

Når det gjelder samarbeidet med barnevernet oppleves det både som godt og dårlig. Når samarbeidet med barnevernet oppleves som godt er det inngått samarbeidsavtaler og kjøreregler for samarbeid. Andre steder er det et ønske om et mer formalisert samarbeid. Samarbeid med barnevernet kan også noen ganger oppleves som en utfordring fordi samarbeidet utfordrer familievernets frivillighetsprinsipp. Fra familievernets side oppleves frivillighetsprinsippet og motivasjon som en viktig forutsetning for å gi god hjelp, men også for godt samarbeid med barnevernet.

6. Hvordan kan det forebyggende arbeidet styrkes?

For at det forebyggende arbeidet skal styrkes er det nødvendig at *bør*-formuleringen i familievernkontorlovens § 1, andre avsnitt endres til en *skal*-formulering slik at familievernkontorene *skal* drive utadrettet virksomhet. Det må også settes av tid til at både ledelse og den enkelte terapeut skal drive utadrettet og forebyggende virksomhet lokalt, for eksempel at 10% av terapeutenes tid skal settes av til dette. Vi anbefaler også å styrke det forebyggende arbeidet ved å være tilstede på helsestasjonen en dag i uken både for informasjon og samtaler/konsultasjoner med foreldre. Dessuten er det viktig å styrke arbeidet med å komme i dialog med fastlegene. Det er også av betydning at det settes av midler til utadrettet virksomhet, eksempelvis kurs. Erfaringer har vist at gode kurs som «Godt samlivskurs» og andre kurs ikke fortsatte da Bufdir sluttet å sette av midler.

Det er også nødvendig å øke familievernets kapasitet for å styrke det forebyggende arbeidet. Det store presset som er og har vært de senere årene, med høye måltall, komplekse saker og nye oppgaver, har også ført til at familievernets mulighet til samarbeid og forebyggende virksomhet i liten grad har vært mulig å prioritere. Vi mener konsekvensene av det høye arbeidspresset er bekymringsfullt for tjenestens arbeidsmiljø og arbeidsbelastning på de ansatte. I tillegg mener vi det også er et samfunnsmessig tap om ikke familievernnet deltar aktivt i det forebyggende arbeidet.

7. Hva er deres medlemmers syn på dagens prioritering mellom kjerneoppgavene og de nye oppgavene?

Familievernnet har fått flere nye oppgaver uten at andre oppgaver tas ut. Dette har satt press på kjerneoppgavene. Mye av kapasitetsøkningen er gått til spisskompetansemiljø og ressurskontorer. Det er satset mye ressurser på spisskompetansemiljø som går til en liten del av familievernets brukergrupper. Vi mener det må prioriteres fagutvikling på det forebyggende arbeidet, for eksempel bør parterapi vektlegges i større grad enn i dag. Det kan også stilles spørsmål om det er hensiktsmessig å ha interne kompetansemiljøer innenfor en såpass liten tjeneste, om dette er den beste måte å utvikle kompetansen i tjenesten. Vi anbefaler at det evalueres om denne type organisering har god effekt for andre enn de kontorene som innehar disse funksjonen. Kompetanse utvikling på temaer som også berører andre tjenester kan med stor sannsynlighet ivaretas ved bedre tilknytning og samarbeid med RVTS, ATV og andre.

8. Gir familievernnet etter deres syn et likeverdig tilbud i dag?

Familievernnet gir i stor grad et likeverdig tilbud, men det er også utfordringer. Særlig når det gjelder familievernnet i distriktene er det ofte dårligere tilgjengelighet i områder med komplisert geografi, dårlige veier og nedbygd offentlig kommunikasjonstilbud. Lokalene som tilbys som utekontor er svært varierende både med hensyn til ivaretagelse av et godt terapeutisk miljø for konsultasjonen, men også når det gjelder sikkerhetshensyn for terapeuten. Vi vet at det finnes utekontor på hotell hvor terapeuten er tilstede alene. Det er bekymringsfullt at det ikke er noe enhetlig praksis eller føringer for hvilke krav som skal stilles

til lokalene for utekontor. En annen utfordring er at kontorer i utkanten/distriktene har vanskeligere tilgang til kompetansesentre og at de ikke på samme måte får kompetansemidler til kompetanseutvikling og lignende.

9. Bør det åpnes for at andre ideelle aktører enn dagens kan tilby familieverntjenester?

Som vi skrev under spørsmål en er FO opptatt av at familievernet først og fremst skal være et offentlig tilbud, men at vi mener dagens ordning med kirkelig familievernkontor som et supplement fungerer svært godt. Ordningen klarer å gi et enhetlig tilbud til brukerne av familievernet, og det er svært viktig. I dag oppleves det som ett familievern. Vi mener dagens to-system modell er svært avgjørende å beholde for å opprettholde kompetanse og kvaliteten i familievernet. Miljøene er i utgangspunktet små fordi vi er et lite land og vi er derfor negativ til ytterligere fragmentering, og mener at nåværende ordning må opprettholdes².

10. Hva er deres erfaring med og synspunkter på samtaler med barn og annen ivaretagelse av barn i familieverntjenesten?

Vi får tilbakemelding om at det de siste fem årene har det har skjedd en positiv utvikling innen familievernet når det gjelder å ha samtaler med barn, og det å ha fokus på ivaretagelse av barn. Erfaringen er at flere barn er med i samtaler, både i meklinger og kliniske saker. Det å treffe og snakke med barn har ført til et større barnefokus innen tjenesten, og det oppleves som at det er en utvikling mot et større barnefokus i de samtalene der barna ikke deltar.

Under spørsmål en er vi tydelig på at det er viktig at barn og ungdom involveres mer i familievernet. Det vil imidlertid hele tiden være en faglig vurdering om hvordan, når og i hvilke spørsmål de skal involveres fordi de ikke har myndighet til å bestemme. Samtaler i meklings og kliniske saker med barn må alltid ha et faglig fokus på hvordan terapeutene kan legge til rette for at samtalene skal være utviklingsstyrkende for barn og unge. Erfaringer er at barn og unge nesten uten unntak rapporterer at det er godt å få uttrykke seg og bli «synliggjort» selv om de ikke får bestemme.

11. Samarbeider de ulike faggruppene i familievernet på en god og hensiktsmessig måte?

Våre medlemmer og tillitsvalgte opplever at det er et godt samarbeid mellom de ulike faggrupper. Det at terapeuter med ulik fagbakgrunn har en utdanning i familierapi felles gir et svært godt grunnlag for kompetanseutvikling og tverrfaglig samarbeid.

Med vennlig hilsen

Sign.

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sign.

Tonje Wejden
Rådgiver

---

² Se for øvrig eget notat om hvordan styring og organisering av de ideelle familievernkontorene bør innrettes i lys av EØS-regelverket.